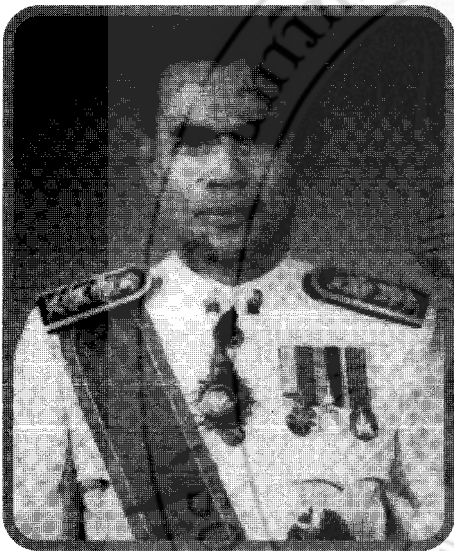


เส้นทางสู่ตำแหน่งศาสตราจารย์ สาขา ปรัชญาและศาสนา ของ นายอานวย ยัสโยธา (มรภ. สงขลา)



ในการนำเสนอผลงานเพื่อพิจารณาเข้าสู่ตำแหน่งศาสตราจารย์
ครั้งนี้ ข้าพเจ้าได้นำเสนอ
ผลงาน 2 ชิ้น ได้แก่

- (1) งานวิจัย เรื่อง “ภูมิปัญญาการนำทางสู่เนื้อธรรม
ของท่านพุทธทาส”
- (2) ตำราเชิงลึก เรื่อง “กาลามสูตร : พระสูตรว่าด้วย
ความเชื่อแบบพุทธกับการดำเนินชีวิตประจำวันยุคข้อมูล
ข่าวสารครองโลก”

กลยุทธ์ในการนำเสนอ

มีผู้ให้ข้อคิด 3 ทักษะ

ทักษะแรก : เห็นว่าควรเสนอผลงานหลาย ๆ ชิ้น เพื่อแสดงให้เห็นถึงภูมิความรู้ของเจ้าของผลงาน ว่า มีผลงานมากมาย เหมาะที่จะได้ดำรงตำแหน่งศาสตราจารย์

ทักษะที่สอง : เห็นว่าควรเสนอเพียง 2 ชิ้น แต่ต้องมั่นใจว่าเป็นผลงานชิ้นที่คิดว่าดีเยี่ยมจริง ๆ เพราะถ้าเสนอหลายชิ้นอาจมีจุดอ่อนตรงที่บางชิ้นซึ่งด้วยคุณภาพจะเป็นตัวดึงรั้งให้ชิ้นอื่น ๆ พลอยตกไปด้วย

ทัศนคติสาม : เห็นว่าควรเสนอ 2 ชั้นที่คิดว่าดีเยี่ยมจริงๆ แต่มีกลยุทธ์ คือให้สำรองไว้ 1-2 ชั้น ทัศนคติค่อนข้างเป็นที่นิยม เพราะโดยปกติของผู้พิจารณาผลงานเพื่อเข้าสู่ตำแหน่งระดับศาสตราจารย์ จะไม่ยอมให้ผ่านง่ายๆ แม้จะให้ผ่านก็มักขอให้ส่งผลงานเพิ่มเติมในส่วนของข้าพเจ้าเลือกใช้กลยุทธ์ที่ 3 คือ เสนอ 2 ชั้น และสำรองไว้ 2 ชั้น แต่บังเอิญโชคดีตรงที่ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่าเป็นผลงานที่ดีเยี่ยมจึงยอมให้ผ่านโดยไม่ขอผลงานเพิ่ม และไม่ต้องปรับปรุงแก้ไขใดๆ ทั้งสิ้น

ในผลงานแต่ละชั้นจะหยิบยกมากล่าวโดยสังเขป เพื่อแสดงให้เห็นว่าเพราะเหตุใดจึงได้รับการพิจารณาเข้าสู่ตำแหน่งศาสตราจารย์ ดังนี้

(1) งานวิจัย เรื่อง “ภูมิปัญญาการนำทางสู่เนื้อธรรมของท่านพุทธทาส” มีขอบเขตประกอบด้วยเนื้อหา 6 บท ดังนี้

บทที่ 1 ปริศนาแห่งปฐมภค

บทที่ 2 มรรควิธีสู่สุนทรโมกข์

บทที่ 3 รุ่งอรุณและสนธยาที่สวนโมกข์

บทที่ 4 สืบค้นขุมทรัพย์จากพระโอษฐ์และสานต่อจากรอยพระอรหันต์

บทที่ 5 ก้าวนำทางและ

สืบทอดธรรมเนียมพุทธทาส

บทที่ 6 ปัจฉิมภค : พุทธทาสวิธี-มรรควิธีสู่ความเป็นสากล

ในงานวิจัยนี้ พอลจะหยิบยกอุทาหรณ์ที่คาดว่ามันจะเป็นเหตุปัจจัยให้ได้รับการพิจารณา ดังนี้

(1) เทคนิคการสร้างบรรยากาศและลีลาการนำเสนอ

หลังจากที่ได้รับหัวข้อวิจัยตามที่ สกว. กำหนด และเริ่มสำรวจข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของท่านพุทธทาสแล้ว ทำให้ผู้วิจัยนำไปเปรียบเทียบกับบรรยากาศในนิยายเชิงปรัชญาของ Richard Bach เรื่อง *Jonathan Livingston Seagull* โดย Concept ของเรื่องนี้มีว่า มีนกนางนวลฝูงหนึ่ง ซึ่งบรรพบุรุษของมันเคยสอนต่อ ๆ กันมารุ่นแล้วรุ่นเล่าว่า เมื่อตื่นเช้าขึ้นมาพวกมันจะต้องบินวนซ้ายวนขวา อ้อมคુંน้ำก็โค้ง ก็โค้ง แล้วโฉบหาปลาในที ๆ ซึ่งเคยหากันมาแต่ครั้งสมัยบรรพบุรุษสอนไว้ถึงแม้ฝูงปลาจะร่อยหรอ ไม่มีปลาขนาดใหญ่และมีเนื้ออร่อยให้จับกินอีก แต่พวกมันก็คงทำแบบเดิม บินไปและบินกลับตามเส้นทางเดิม โดยข้ออ้างง่าย ๆ เพียงว่าบรรพบุรุษเคยสอนไว้เช่นนี้ ถ้าหากจะมีความผิดพลาดใดๆ ก็ไม่ต้องรับผิดชอบ แต่กลับโยนให้บรรพบุรุษแทน ครั้นต่อมามีนกนางนวลหนุ่มตัวหนึ่งชื่อ โจนาธาน เกิดคำถามขึ้นในใจว่า ทำไมจะต้องบินตามฝูงจะแตกฝูงออกไปแสวงหาเส้นทางสายของตัวเองบ้างไม่ได้หรือ? การคิดเช่นนี้ ย่อมเป็นความเสี่ยง เพราะอาจถูกมองอย่างแปลกแยกและเมื่อแตกฝูงออกไปแล้ว อาจพลัดหลงจนกลับฝูงไม่ได้ หรือถึงแม้จะกลับได้ แต่ฝูงก็ไม่ยอมรับมันอีก หรือไม่ก็อาจถูกลมพัดตีจนปีกหัก หรืออาจเจอนกนางนวลฝูงใหม่รุ่มกันจิกตีจนบาดเจ็บหรือล้มตายก็เป็นได้ อย่างไรก็ตาม ถ้าไม่เลือกมองเฉพาะแง่ลบ แต่หันมามองแง่บวกบ้าง อาจเป็นไปได้เช่นกันว่าตัวมันเองอาจกลายเป็นผู้บุกเบิกเส้นทางสายใหม่ให้แก่กนางนวลรุ่นต่อไป อาจค้นพบปลาฝูงใหม่ที่ซุกซุ่มและมีเนื้ออร่อยกว่า ด้วยอุดมการณ์แบบนี้ โจนาธาน จึงตัดสินใจไม่บินตามฝูงอีก มันจึงได้ชื่อว่า “นกนางนวลแตกฝูง” ถ้านำอุทาหรณ์นี้มาเปรียบกับมวลหมู่มนุษย์ จะเห็นว่าถ้าไม่มีใครกล้าทำตนแตกฝูงเยี่ยงโจนาธาน บ้าง การค้นพบฟ้าใหม่ โลกใหม่อย่างเช่น คริสโตเฟอร์

โคลัมบัส จะไม่เกิดขึ้น การดำเนินชีวิตแต่ละวันจะวนเวียนซ้ำซากจำเจอยู่กับร่องรอยเดิมอย่างน่าเบื่อหน่าย

หลังจากที่นำอัตลักษณ์ของโจนาธานมาเปรียบเทียบกับของท่านพุทธทาสดังนี้แล้ว ผู้วิจัยเห็นว่าวิถีและลีลาชีวิตแบบเดียวกัน เพราะท่านพุทธทาสทำตนเป็น “คนหลุดกรอบ” (แตกฝูง) โดยการสลัดชีวิตแบบ “พระเมือง” ออกสู่ความเป็น “พระบ้าน” และกลายเป็น “พระป่า” ในที่สุด แล้วตั้งสวนโมกข์เป็นห้องทดลองทางจิต และลงมือค้นหาเส้นทางสายใหม่ตามที่ตนคิดฝัน

ด้วยเหตุดังกล่าว ผู้วิจัยจึงปล่อยให้สี่สันในงานวิจัยชิ้นนี้เป็นบรรยากาศใหม่ๆ ในลักษณะของ “นกนางนวลแตกฝูง” โดยการนำเสนอด้วยลีลาท่าท่ายแปลกใหม่ และทันสมัย ไม่ติดยึดอยู่ในกรอบใดๆ จนกระทั่งต่อมาเมื่อสี่อมวลชน หยิบยกผลงานชิ้นนี้มาวิจารณ์ ถึงกับขนานนามท่านพุทธทาสแบบเดียวกับโจนาธาน ว่าเป็น “นกนางนวลแตกฝูง” และเมื่อผู้ทรงคุณวุฒิอ่านผลงานนี้ ก็ชมเชยว่ามีลีลาการนำเสนอที่ท้าทาย แปลกใหม่ ทันสมัย และไม่ซ้ำแบบใคร

(2) กล้านำทฤษฎีใหม่ๆ

มาใช้ก่อนหน้าที่ผู้วิจัยจะเป็นนักศึกษาระดับปริญญาโท เคยสงสัยเสมอมาว่า เหตุใดผู้พิพากษาจึงกล้าตัดสินประหารหรือจำคุก ฯลฯ ทั้ง ๆ ที่ไม่เคยเห็นการกระทำผิดด้วยตาตนเองเลย แต่หลังจากจบการศึกษาปริญญาโทแล้ว ผู้วิจัยจึงเข้าใจว่าการที่กล้าพิพากษาเช่นนั้น เพราะมีแนวคิดทฤษฎีรองรับที่เชื่อถือได้ ผู้วิจัยจึงเกิดแนวคิดที่น่าจะนำทฤษฎีดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ในงานวิจัยนี้ หลังจากคิดเช่นนี้ก็เดินทางไปสัมภาษณ์นักวิจัยผู้มีชื่อเสียงและปราชญ์ทางด้านปรัชญาหลายท่าน รวมทั้งค้นพบงานเขียนของท่านพุทธทาสว่าแนวคิดทฤษฎีดังกล่าวสามารถนำมาใช้ตรวจสอบความน่าเชื่อถือและวิเคราะห์ความหมายของหลักฐานข้อมูลได้ ผู้วิจัยจึงตัดสินใจนำทฤษฎีเหล่านี้มาใช้ทั้ง ๆ ที่ไม่เคยเห็นผู้ใดใช้อย่างเป็นกิจลักษณะมาก่อน ทฤษฎีดังกล่าวประกอบด้วย (1) ทฤษฎีองค์ประกอบความจริง (2) ทฤษฎีเชื่อมนัย (Coherence Theory) (3) ทฤษฎีสমনัย (Correspondent Theory) และ (4) ทฤษฎีปฏิบัตินิยม (Pragmatic Theory)

เนื้อหาของแต่ละทฤษฎี พอจะสรุปได้คือ ทฤษฎีองค์ประกอบความจริง ถือว่าอะไรจะเป็นจริงต่อเมื่อครบองค์ประกอบ 3 ประการ คือ 1) สิ่งนั้นเป็นจริง ('P'is true.) 2) เราเชื่อว่าสิ่งนั้นเป็นจริง (We believe that 'P'is true.) และ 3) เรามีหลักฐานยืนยันว่าสิ่งนั้นเป็นจริง (We must have evidence for 'P'.) ทฤษฎีเชื่อมนัย ถือว่าอะไรเป็นจริงและเชื่อถือได้ต่อเมื่อมีความสอดคล้องต่อกันในทางความคิดหรือสอดคล้องกับหลักเหตุผล, ทฤษฎีสমনัย อธิบายว่าอะไรจะเป็นจริงก็ต่อเมื่อมีหลักฐานหรือข้อเท็จจริงรองรับ ส่วนทฤษฎีปฏิบัตินิยม ถือว่าอะไรจะเป็นจริงก็ต่อเมื่อนำมาใช้แก้ปัญหาในเชิงปฏิบัติได้จริง (Truth as what 'work's) ผู้วิจัยได้นำทฤษฎีทั้งสี่นี้มาประยุกต์ใช้เพื่อวิเคราะห์ตรวจสอบและให้ความหมายของหลักฐานข้อมูล เพื่อที่จะนำไปสู่การสรุปคำตอบแต่ละประเด็นให้มีความน่าเชื่อถือ (รายละเอียดของแต่ละทฤษฎีอยู่ในงานวิจัย)

(3) ค้นพบและสร้างองค์ความรู้ใหม่

ในงานวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยได้ค้นพบและสร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับภูมิปัญญาท่านพุทธทาสที่ไม่เคยมีใครกล่าวถึงมาก่อน คือ คำถามที่ว่าท่านสร้างความชอบธรรมให้แก่ระบบคิดได้อย่างไร ?

จึงทำให้แนวคิดสายสวณโมกข์ กลายเป็นที่ยอมรับและกล่าวขวัญกันอย่างกว้างขวาง ทั้งในและต่างประเทศ ถึงแม้ฝ่ายตรงข้ามจะคัดค้านโจมตีอย่างไร ก็ไม่สามารถทำให้สั่นคลอนได้ แต่ตรงกันข้าม กลับช่วยตรวจสอบยืนยันให้ระบบคิดของท่านทนทานและมั่นคงยิ่งขึ้น

สิ่งที่ผู้วิจัยค้นพบคือ ระบบคิดของท่านถูกสร้างขึ้นจากเสาหลัก 4 ต้น ที่ท่านถือว่าเป็น “เพชร” ในพระไตรปิฎก เพชรที่ว่านี้ คือ 1) หลักคำสอนเรื่องความไม่ยึดมั่นถือมั่น 2) หลักคำสอนในกาลามสูตร 3) หลักคำสอนในโคตมิสูตร และ 4) หลักคำสอนในมหา-ปเทศสี่ (ดูรายละเอียดเกี่ยวกับหลักคำสอนนี้ในงานวิจัย) หลักคำสอนทั้งสี่นี้ถือว่าเป็นหลักการพื้นฐานของพุทธศาสนา ถ้าจะตรวจสอบว่าคำสอนใดเป็นพระพุทธรวณะโดยแท้หรือไม่ สามารถใช้หลักการทั้ง 4 นี้ตรวจสอบได้ กล่าวคือ ถ้าคำสอนนั้นเข้ากันได้กับหลักการทั้งสี่นี้ ถือว่าเป็นพระพุทธรวณะโดยแท้ แต่ถ้าเข้ากันไม่ได้ ถือว่าเป็นสิ่งปลอมปนหรือเป็นคำสอนที่ “พระสังฆิติ-กาจารย์” (พระอาจารย์รุ่นทำสังคายนา) ร้อยเรียงขึ้นเองแล้วนำไปใส่พระโอษฐ์ตัวอย่างที่ท่านชี้ให้เห็น เช่น คำสอนเกี่ยวกับเรื่องสวรรค์ที่

บรรยายภาพให้เห็นเป็น “สถานที่” อันน่ารื่นรมย์และอุดมไปด้วยกิเลส ท่านเห็นว่าโดยหลักการพื้นฐานของศาสนาพุทธสอนให้มกน้อยสันโดษและละกิเลส แต่กลับสร้างภาพสวรรค์ที่อุดมไปด้วยกิเลสเป็นเครื่องล่อ จึงเท่ากับว่าเป็นคำสอนที่ขัดแย้งกันเอง (Self-contradiction) ท่านจึงกล้าฟันธงว่าคำสอนนี้มีใช่พระพุทธรวณะโดยแท้ การตีความคำสอนโดยใช้ “ตรรกะ” แบบนี้ แม้ฝ่ายตรงข้ามจะไม่เห็นด้วย แต่ก็ไม่สามารถหักล้างได้ในทางตรงข้าม คำกล่าวอ้างในข้อหากล้างนั้นกลับจะสนับสนุนความเป็นเหตุเป็นผลในระบบคิดของท่านเสียอีก

นอกจากองค์ความรู้ที่ถือว่าเป็น “พุทธมรรควิธี” ที่ท่านนำมาใช้สร้างความชอบธรรมให้แก่ระบบคิด 4 ประการแล้ว ผู้วิจัยยังค้นพบองค์ความรู้ในส่วนที่ “ต่อยอด” มาเป็นความเป็น “พุทธทาส” อีกส่วนหนึ่งที่พอจะสรุปได้คือ 1) ความแปลกใหม่ทันสมัยในรูปแบบของ “นกนางนวลแตกฝูง” 2) การตีความหลักธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ให้สำเร็จประโยชน์ได้จริงในกาลชาติปัจจุบัน ไม่ต้องรอจนถึงวันตายในภพภาคหน้า 3) การไม่ติดยึดกับลัทธินิกาย แต่ทำตนเป็นผู้อยู่นอกลัทธินิกาย ทำนองว่าขึ้นชื่อว่าเป็นแพทย์ไม่ต้องถามว่าเชื้อชาติศาสนาอะไร (นิกายอะไร) ถ้าสามารถรักษาโรคให้หายได้ ก็ต้องรับแพทย์นั้นไว้เป็นผู้รักษาอาการป่วยไข้หรืออาการทุกข์นั้น และ 4) สร้างเครื่องมือสื่อคำสอนขึ้นใช้เอง เครื่องมือที่โด่งดังมาก เช่น “ทฤษฎีสองภาษา” หรือที่รู้จักกันในนาม “ภาษาคน-ภาษาธรรม” เป็นต้น (ดูรายละเอียดเพิ่มเติมในงานวิจัย)

(4) สื่อความหมายได้เท่าหรือเกือบเท่าที่ใจต้องการ

ในทัศนะของผู้วิจัยเห็นว่าคุณสมบัติของนักวิจัยที่ดีจะต้องมีอย่างน้อย 4 ประการ ได้แก่

(1) มีความรู้ดี หมายถึงรู้เรื่องที่ตนกำลังทำวิจัยเป็นอย่างดี (2) มีความคิดดี เพราะความรู้ที่แสวงหาได้ตามข้อ 1 ถ้าไม่มีความคิดคอยกำกับชี้นำ จะเป็นเพียงความรู้แบบแยกหน่วย ขาดการวิเคราะห์และสังเคราะห์ให้เห็น “ภาพย่อย” และ “ภาพรวม” (3) ต้องแม่นทฤษฎี เพราะความรู้และความคิดเพียง 2 อย่าง จะทำให้การวิเคราะห์และสังเคราะห์เป็นไปอย่างสะเปะสะปะ ขาดความน่าเชื่อถือ (4) เป็นนักสื่อความหมายที่ดี เพราะนักวิจัยเขียนในสิ่งที่ตนทำ แต่ผู้อ่านจะอ่าน

ในสิ่งที่นักวิจัยเขียน โดยไม่มีโอกาสสนทนาโต้ตอบกับนักวิจัยเลย ฉะนั้นแม้นักวิจัยรายใดจะมีคุณสมบัติครบ 3 ประการข้างต้น แต่ถ้าอ่อนด้อยในเรื่องของการสื่อความหมาย จะทำให้ผลงานวิจัยนั้นด้อยค่าลงไปอย่างน่าเสียดาย ในส่วนตัวของผู้วิจัยเองพยายามฝึกปรือเกี่ยวกับ “ทฤษฎีสื่อความหมาย” และระมัดระวังเรื่องนี้เป็นอย่างมาก จนถึงกับบางครั้งกรณีที่ไม่มีศัพท์ที่ต้องการ ผู้วิจัยจะทำตนเป็น “ผู้ไม่เกรงใจพจนานุกรม ฯ” โดยบัญญัติศัพท์เชิงปฏิบัติกรขึ้นใช้เอง ทั้งนี้ เพื่อที่จะสื่อความหมายให้ได้เท่าหรือเกือบเท่าที่ใจต้องการ ผู้วิจัยรู้สึกว่าจะได้รับคำชมเชยเรื่องการสื่อความหมายและการใช้ภาษาจากผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจผลงานเป็นอย่างมาก

นอกจากเหตุผล 4 ประการที่ยกมาให้ดูพอเป็นตัวอย่างแล้ว ผู้วิจัยยังได้รับคำชมเชยเรื่องการรู้จักเลือกเหตุการณ์ที่เข้ากับกาลสมัยมาทำการศึกษาวิจัยอีกด้วย

(2) ตำราเชิงลึกเรื่อง “กาลามสูตร : พระสูตรว่าด้วยความเชื่อแบบพุทธกับการดำเนินชีวิตประจำวันยุคข้อมูลข่าวสารครองโลก” มีขอบเขตประกอบด้วยเนื้อหา 15 บท ดังนี้

บทที่ 1 ปฐมกถา : วิกฤตการณ์ทางความเชื่อตั้งแต่ครั้งพุทธกาลจนกระทั่งถึงยุคปัจจุบัน

บทที่ 2 แกะรอยรอบ ๆ ข้าง ‘กาลามสูตร’

บทที่ 3 กาลามสูตร : ในฐานะเครื่องมือตรวจสอบความจริงแบบพุทธโดยเปรียบเทียบกับ

เครื่องมือตรวจสอบความจริงทางตรรกวิทยา

บทที่ 4 ประมวลพระสูตรว่าด้วย ‘ความเชื่อ’ แบบพุทธ

บทที่ 5 อย่าปลงใจเชื่อ ด้วยการฟังตาม ๆ กันมา

บทที่ 6 อย่าปลงใจเชื่อ ด้วยการถือสืบ ๆ กันมาตามประเพณี

บทที่ 7 อย่าปลงใจเชื่อ ด้วยการเล่าลือ

บทที่ 8 อย่าปลงใจเชื่อ ด้วยการอ้างตำราหรือคัมภีร์

บทที่ 9 อย่าปลงใจเชื่อ ด้วยวิสัยแห่งตรรกะ

บทที่ 10 อย่าปลงใจเชื่อ โดยการอนุমান

บทที่ 11 อย่าปลงใจเชื่อโดยอาการที่ปรากฏตามความรู้สึก

บทที่ 12 อย่าปลงใจเชื่อ เพราะเข้ากันได้กับทฤษฎีที่ตนยึดถือ

บทที่ 13 อย่าปลงใจเชื่อ เพราะเห็นว่ารूपลักษณะภายนอก ‘ดูดี’ น่าเชื่อถือ

บทที่ 14 อย่าปลงใจเชื่อ เพราะนับถือว่า ‘สมณะ’ นี้เป็นครูของเรา

บทที่ 15 ปัจฉิมกถา : กาลามสูตร-ศาสตร์แห่งความเป็น ‘สาธารณะ’ และ ‘อกาลิก’

ในตำราชิ้นนี้ พอดีจะหยิบยกอุทาหรณ์ที่คาดว่าจะเป็นเหตุปัจจัยให้ได้รับการพิจารณา ดังนี้

(1) การนำพระสูตรต่าง ๆ ในพระไตรปิฎกมาบูรณาการเข้ากับ “กาลามสูตร” ได้สอดคล้องกลมกลืน และอย่างเป็นระบบครบวงจรในหมู่นักศึกษาวิชาพุทธศาสนาย่อมทราบดีว่าทฤษฎีว่าด้วยความเชื่อแบบพุทธตามที่บัญญัติไว้ในหลักคำสอนเรื่อง กาลามสูตร ซึ่งสอนว่าอย่าปลงใจเชื่อโดยอาการ 10 อย่าง

ตามที่กล่าวไว้ในขอบเขตเนื้อหาข้างต้นนั้น ถ้าสรุปลงเป็นใจความสั้น ๆ คงได้สาระเพียงไม่กี่บรรทัด แต่ข้าพเจ้าสามารถนำเนื้อหาในพระสูตรนี้มาบูรณาการเข้ากับพระสูตรอื่น ๆ เท่าที่มีอยู่ในพระไตรปิฎกได้ครบถ้วนและอย่างเป็นระบบครบวงจร ทั้งในเชิงทฤษฎี การตรวจสอบทดลอง และการประเมินผล (ปริยัติ ปฏิบัติ และปฏิเวธ) จนออกมาเป็นความยาวของหนังสือถึง 273 หน้า ซึ่งแต่ละพระสูตรที่นำมากล่าวอ้าง ถูกผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความมีอยู่จริง และความถูกต้องของเนื้อหาตามตัวอักษรในพระไตรปิฎก (ตรวจสอบจากพระไตรปิฎกฉบับอิเล็กทรอนิกส์) นอกจากนี้ ความถูกต้อง ความครบถ้วน และความทันสมัยของระบบบรรณานุกรม ก็ถูกตรวจสอบด้วยเช่นกัน แทบไม่น่าเชื่อว่าจะถูกตรวจสอบอย่างเข้มข้นจริงจางขนาดนี้ ซึ่งย่อมเป็นที่แน่นอนว่าถ้าตรวจสอบพบว่าอ้างแบบ “มั่ว ๆ” เพียงตัวอย่างเดียวผลงานชิ้นนี้จะต้องถูกปฏิเสธดังตัวอย่างที่เคยมีมาแล้ว แต่หลังจากที่ตรวจสอบแล้วพบว่าถูกต้อง เป็นจริง และอ้างด้วยความซื่อสัตย์ ข้าพเจ้าจึงได้รับรางวัลแห่งความพยายามนี้

จากอุทาหรณ์นี้จึงให้ข้อคิดว่าผู้ที่ทำงานวิชาการจะต้องประณีตละเอียด รอบคอบ และต้องไม่ผิดพลาด

(2) การนำหลักคำสอนใน “กาลามสูตร” แต่ละประเด็น มาประยุกต์อธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมยุคข้อมูลข่าวสารครองโลกได้อย่างสมสมัย

เหตุปัจจัยข้อนี้ก็ถือว่าเป็นเหตุผลสำคัญอีกประการหนึ่งที่คาดว่าน่าจะได้รับการพิจารณาเข้าสู่ตำแหน่ง เพราะผลงานทางวิชาการระดับศาสตราจารย์ จะต้องแปลกใหม่ ทันสมัย และเป็นการบุกเบิกสิ่งใหม่ ๆ อีกทั้งต้องมีความเป็นตัวของตัวเองถึงร้อยละแปดสิบ ฉะนั้นการที่ข้าพเจ้านำพระสูตรนี้ไป ‘สนทนา’ กับความทันสมัยของศาสตร์แบบตะวันตก นำมาวิพากษ์สภาพการณ์ปัจจุบันยุคข้อมูลข่าวสารครองโลก ทั้งทางโลก ทางธรรม ด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วิถีดำเนินชีวิต ตลอดจนจนนำชื่อยาน ‘อะพอลโล’ ไปเหยียบดวงจันทร์ร่วมกับนักบินอวกาศ อีกทั้งนำไปสู่สนามรบเพื่อวิพากษ์สงคราม และนำไปไขข้อข้องใจปัญหา ‘เชิงปริมาตร’ เช่น เรื่องพระเจ้า นรก สวรรค์ ฯลฯ รวมทั้งได้แสดงให้เห็นว่าถ้านำพระสูตรนี้มาสอนแก่เยาวชนคนรุ่นใหม่แล้ว จะทำให้พวกเขากลายเป็นคน ‘หัวหมอดู้อร์น’ ต่อต้านประเพณี ไม่เคารพผู้ใหญ่ ปฏิเสธพระไตรปิฎก ตลอดจนเลิกศรัทธาพระพุทธเจ้าหรือไม่ ? เหล่านี้เป็นสิ่งที่ข้าพเจ้าได้ตอบคำถามไว้อย่างครบถ้วน จึงเชื่อว่าน่าจะจะเป็นเหตุผลสำคัญอีกประการหนึ่งที่ได้รับการพิจารณาเข้าสู่ตำแหน่งในครั้งนี้

ท้ายที่สุด หวังว่าเส้นทางสู่ตำแหน่งศาสตราจารย์ของข้าพเจ้าจะเป็นแนวทางให้ท่านทั้งหลายได้ถือเป็นอุทาหรณ์บ้างตามสมควร...

ด้วยความปรารถนาดี !

